

*Het buiten
van Utrecht!*

MET 7 KORTE WANDELROUTES
VAN 2 TOT 10 KM

WANDELROUTE
KROMME RIJNPAD

UTRECHT <> WIJK BIJ DUURSTEDEN **29 KM**

INHOUD

GEBRUIK ROUTE EN GIDS	3
UTRECHT	4
ETAPPE 1	6
Kijkpunten, Wandelrondjes	
KROMME RIJN	10
NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE	12
ETAPPE 2	14
Kijkpunten, Wandelrondjes, Verblijf	
ROMEINSE LIMES	18
ETAPPE 3	20
Kijkpunten, Wandelrondjes	
KASTELEN EN LANDGOEDEREN	24
ETAPPE 4	26
Kijkpunten, Wandelrondjes, Verblijf	
KERSEN- EN FRUITTEELT	32
WIJK BIJ DUURSTEDE	34

Dit gidsje is tot stand gekomen door een samenwerking van Provincie Utrecht, Routebureau Utrecht, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden en VVV Kromme Rijnstreek.

GEBRUIK ROUTE EN GIDS

Dit gidsje is de leidraad voor het Kromme Rijnpad, een 29 kilometer lange bewegwijzerde wandelroute van Utrecht naar Wijk bij Duurstede (of vice versa). De route volgt zoveel mogelijk de loop van de Kromme Rijn. De knooppunten geven extra houvast; verdwalen is vrijwel onmogelijk.

Kaart

De route is opgedeeld in vier etappes en kaartjes. Elke kaart heeft een schaal van 1:35.000 (1 centimeter op kaart is in werkelijkheid 350 meter). Het Kromme Rijnpad heeft een rood onderbroken lijn. Het wandelnetwerk is oranje; de rondwandelingen hebben een blauwe kleur. Symbooltjes geven bezienswaardigheden aan, zoals een fort of kasteel; de nummers 1 t/m 23 verwijzen naar de in de gids beschreven Kijkpunten. Ook stations, bushaltes en parkeerplaatsen zijn aangegeven. Aankomst- en vertrektijden staan op www.9292.nl.

Wandelnetwerk Kromme Rijnstreek

Het Kromme Rijnpad volgt de knooppunten van het wandelroutenetwerk Kromme Rijnstreek (500 km), waarbij je zowel kleine ommetjes als langere wandelingen kunt maken. Het werkt eenvoudig: je wandelt van knooppunt naar knooppunt, te herkennen aan de oranje schildjes met blauwe cijfers. Pijlen wijzen de weg.

Meer info: www.RoutesinUtrecht.nl/krommerijnstreek

De knooppuntnummers staan op de kaartjes, in de beschrijving en in het veld. De knooppuntenreeks is in één richting aangegeven (vanaf Utrecht), maar je kunt de volgorde desgewenst omkeren. Daarnaast is het Kromme Rijnpad apart bewegwijzerd met een routepijltje, in twee richtingen.

Zie voor de online route van het Kromme Rijnpad:
www.RoutesinUtrecht.nl/krommerijnpad

UTRECHT

Waar de Kromme Rijn uitmondt in de Utrechtse singel begint het Kromme Rijnpad. Ken je Utrecht niet? Bezoek dan eerst de binnenstad. Ontdek stille steegjes en oude monumenten. Beklim de Domtoren en pak een terrasje aan de werf.

Als je op het Domplein staat, kun je je moeilijk voorstellen dat hier 2000 jaar geleden een 'castellum' stond. Dit door de Romeinen gebouwde fort maakte deel uit van de noordgrens van het Romeinse Rijk. Omdat het aan een goed doorwaadbare plek in de Kromme Rijn lag, noemden de Romeinen hun fort 'Trajectum' (= 'oversteekplaats'). Mensen gingen er handelen en wonen. De grondslag voor de stad Utrecht was gelegd. Wist je dat de restanten van het castellum nog onder het Domplein liggen? Bezoekerscentrum DOMunder informeert over 2000 jaar Utrechtse historie.

Domtoren

Nieuwsgierig hoe Utrecht er van boven uit ziet? Beklim dan de 14de-eeuwse Domtoren, hét symbool van Utrecht. Met een hoogte

van 112 meter is de Dom de hoogste kerktoeren van Nederland. De klim van 465 treden wordt beloond met een grandioos uitzicht. Waarschijnlijk zul je je afvragen waar het middenschip van de kerk is gebleven. Dat is in 1674 ingestort, toen er een vernietigende orkaan over het land raasde. De kale vlakte die overbleef, is het huidige Domplein.

900 jaar Utrecht

In 1122 kreeg Utrecht stadsrechten. Er kwamen singels, stadsmuren en Utrecht werd de belangrijkste stad van ons land. Pas rond 1600 namen Amsterdam en Haarlem het voortouw over. In 2022 viert

Utrecht haar 900-jarige bestaan. De uitdaging voor de toekomst? Het combineren van de rijke historie met grootstedelijke vernieuwing. Een stad zonder muren: open, gastvrij en verbonden met elkaar.

Werkkelders

Veel monumenten zijn bewaard gebleven. Uniek zijn de werkkelders aan de Oudegracht: kelders onder de straat, die uitkomen op de kade aan de gracht. De werven leenden zich goed voor handel en ambacht. Zo trokken verschillende bierbrouwerijen naar de Oudegracht. Voormalig bierbrouwerij de Boog (nr. 371) herinnert daar nog aan. De brouwerijen gebruikten het schone grachtenwater voor de productie van bier en vervoerden het over de gracht.

DE SINGEL IS TERUG!

Eeuwenlang had Utrecht een singel rondom de stad. Maar in de jaren 70 werd een deel van de singel gedempt en in gebruik genomen als autoweg. Daar kreeg de stad spijt van. Daarom is de vernieuwing van het stationsgebied aangegrepen om de singel open te graven. Sinds september 2020 stroomt het water weer in de singel rond de binnenstad.

Meer weten over Utrecht? www.ontdek-utrecht.nl

- ### Legenda
- Kromme Rijnpad
  - Korte wandelroute
  - Wandelroutenetwerk
  - 87 Wandelknooppunt
  - Kijkpunt
  - Fort
  - Bos/Park
  - Horeca
  - Kerk
  - Kasteel
  - Molen
  - Monument
  - Museum
  - Overnachting
  - Recreatiegebied
  - Toren
  - Veerpont
  - Zwemwater
  - Toeristisch Overstap Punt
  - Parkeren

Etappe 1 Utrecht – Fort bij Rijnauwen
 Afstand 6,7 km
 knooppunten 83 – 82 – 79 – 40 – 81 – 73 – 23 – 37.

1 **Natuurvriendelijke oevers**

Om de waterkwaliteit te verbeteren, heeft Waterschap Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) op diverse plekken langs de rivier natuurvriendelijke oevers aangelegd; zo ook tussen de Kranenburgerweg en de Waterlinieweg. Op de geleidelijke overgang van land naar water groeien verschillende water- en oeverplanten. Ze hebben een zuiverende werking en trekken vissen, insecten en vogels aan. Speciaal voor kikkers, padden en salamanders zijn amfibieënpoolen aangelegd.

Kranenburgerweg

2 **Fort Lunet I**

Het Kromme Rijnpad komt langs Fort Lunet I, dat samen met de drie andere Lunetten en het inundatiekanaal onderdeel is van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het kanaaltje moest water uit de Lek naar lager gelegen land transporteren. Door een gebied onder water te zetten, bleef de vijand op veilige afstand. Nu doet Lunet I dienst als buitenschoolse opvang. Ook Stichting Vredeseducatie is er gehuisvest met 'Fort voor de Democratie'.

Fort Lunet I

3 **De Moestuin**

In de biologische moestuin aan de Laan van Maarschalkerweerd worden oude en bijzondere gewassen geteeld. Ze worden (deels) verkocht in de Moestuinwinkel en verwerkt tot smaakvolle gerechten in het Lunch-

café. Schuif aan voor huisgebakken taart of een biologische lunch met kruidenthee of versgeperst sap. De gerechten worden geoogst, bereid en geserveerd door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

www.moestuinentrecht.nl

Rolpaal

Langs de Kromme Rijn, tegenover botenverhuur De Rijnstroom, staat een zogenaamde rolpaal. Vroeger werd de trekschuit langs zo'n paal door een paard de rivierbocht omgetrokken. De gemeente Utrecht heeft deze paal in 1990 neergezet om de wandelaar te laten zien hoe het er vroeger langs de rivier aan toe ging.

Museum Oud Amelisweerd

De kamers van het oude landhuis herbergen iets bijzonders: ze zijn voorzien van 18e-eeuwse Chinese behangsels met afbeeldingen van de natuur. Het behang, hiernaartoe gebracht in de VOC-tijd, is zeer zeldzaam. Het Pop-up museum exposeert oude voorwerpen uit het interieur van Utrechtse kastelen, samen met moderne kunst in wisselende tentoonstellingen. www.landhuisoudamelisweerd.nl

Museum Oud Amelisweerd

Meetpunt Amelisweerd

Aan de noordoever van de Kromme Rijn staan in het water en aan de waterkant installaties waarmee het waterpeil en de stroomsnelheid (de waterkwantiteit) van de rivier wordt gemeten. Aan de hand van deze gegevens worden de stuwen in de Kromme Rijn op afstand aangestuurd zodat er meer of juist minder water naar Utrecht stroomt.

Tankgracht

De sloot die je hier oversteekt, is een oude tankgracht, aangelegd in 1939 in het kader van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De gracht met steile oevers moest aanvallende Duitse tanks tegenhouden. Het is dus eigenlijk een anti-tankgracht. Door de aanleg van Utrecht Science Park is een deel van de gracht verdwenen, maar op deze plek is de zigzaggende sloot nog goed te zien.

Anti-tankgracht

Rondje Lunetten

Afstand 9,5 km

Knooppunten: Station Lunetten-69-48-82-79-40-81-33-38- Station Lunetten.

Vier forten op rij, dat zie je zelden. Ze zijn onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Je bereikt ze via een inundatiekanaaltje dat dwars door de Utrechtse wijk Lunetten loopt. Lunet IV is – met lunchroom, vergader- en feestruimtes – het meest toegankelijk voor publiek. Laat je verrassen, kom langs.

Smaak van Fort Lunet IV

Bunkerpad

Afstand 3,3 km

Knooppunten 23-74-73-93-22-11-17-23.

Loop dwars door de weilanden langs bunkers en loopgraven, restanten van de waterlinie. Leuk met kinderen. Aan de overkant van de Kromme Rijn ligt Fort bij Rijnauwen, een natuurparel. Samen met de boswachter (vooraf reserveren) kun je het fortterrein verkennen. Indrukwekkend!

Bunkerpad

Romeinenpad

Afstand 2,3 km

Knooppunten 35-36-41-34-31-35.

Aanlooproute vanaf Kromme Rijnpad (1 km): kp 73-72-35.

Fort bij Vechten was vroeger een militaire vesting, maar heeft nu met het interactieve Waterliniemuseum een culturele bestemming gekregen. Wandel over en langs het grote complex naar Castellum Fectio, een oud Romeins fort. Dompel je onder in de geschiedenis en ... de tijd vliegt voorbij.

KROMME RIJN

Vrijwel onafgebroken, van Utrecht tot Wijk bij Duurstede, wandel je langs de Kromme Rijn. Een bocht naar links, een kronkel naar rechts, een bruggetje hier, een sluis daar, poeltjes en welig begroeide oevers. Wat is het hier landelijk. Maar was de rivier vroeger ook zo idyllisch?

We helpen je meteen uit de droom: nee, vroeger was de Kromme Rijn een wild stromende rivier van wel honderd meter breed. Overstromingen waren meer regel dan uitzondering. Gelukkig vormden de hoge en droge oeverwallen een veilige woonplek. Die oeverwallen ontstonden eigenlijk vanzelf. Door het kronkelen van de rivier sloegen er aan weerszijden klei- en zanddeeltjes neer. Zo ontstonden glooiende oevers met zandbanken en kleine geulen. Het proces werd versneld door overstromingen. Trad de rivier buiten haar oevers, dan bleven ook op het land, direct aan de rivier, zanddijkjes achter: de zogeheten oeverwallen.

Bewoners

Uit archeologische opgravingen bleek dat het Kromme Rijngebied al sinds het ontstaan van de rivier (1000 jaar v.Chr.) werd bewoond. Eerst streken de Romeinen er neer; de Rijn vormde de noordelijke grens van het Romeinse Rijk (zie pagina 18). Maar ook nadat de Romeinen waren vertrokken in de 3e eeuw, bleef het Kromme Rijngebied een aantrekkelijke vestigingsplaats.

Rond de 8e eeuw ontstonden op de hoger gelegen oeverwallen nederzettingen als Bunnik, Werkhoven, Odijk en Cothen. De meest welvarende periode kenden de bewoners rond het jaar 1000, toen de Kromme Rijnstreek meelifte op het economische succes van Utrecht. Op de Kromme Rijn was het een komen en gaan van schepen die waren en goederen vervoerden.

Afdamming

De kentering vond plaats in 1122. Het rijke en machtige Utrecht wilde uitbreiden door het lager gelegen zompige Langbroek te ontginnen. Maar het water, afkomstig van de telkens overstromende Kromme Rijn, vormde een probleem. Daarom besloot bisschop Godebald in 1122 de Kromme Rijn af te dammen bij Wijk bij Duurstede. Sindsdien stroomt het Rijnwater via de Lek naar zee. De woeste Kromme Rijn was voorgoed veranderd in een rustige stroom. Scheepvaart was niet langer mogelijk. De rivier was alleen bevaarbaar voor ondiepe trekschuiten, vanaf de kant getrokken door de mens. Er werd een speciaal pad aangelegd voor de trekker: het jaagpad, waar het Kromme Rijnpad nu overheen loopt.

Trekschuit op de Kromme Rijn

BOOTJE VAREN

Wil je de Kromme Rijn vanaf het water zien? Maak dan een vaartocht met nabgebouwde trekschuit de Krommerijnder (Wijk bij Duurstede). Huur een kano (de Rijnstroom, Utrecht – de Jonge Graaf, Cothen) of boek een vaarexcursie met de Pont van het Landschap.

Meer informatie over varen op de Kromme Rijn: www.krommerijnder.nl

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Fort bij Vechten

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is sinds juli 2021 onderdeel van UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies. Dit erfgoed staat volop in de belangstelling. De forten, waar vroeger soldaten de wacht hielden in kille en donkere gangen, zijn gerestaureerd. Nu kun je er wandelen, een museum bezoeken, lekker eten en drinken.

Hoe zat het ook alweer met de Nieuwe Hollandse Waterlinie? Om het rijke westen te beschermen tegen vijandelijke aanvallen, werd tussen 1815 en 1885 een militaire verdedigingslinie aangelegd. Dankzij een uniek systeem van dijken, gemalen en sluisen konden we binnen enkele dagen een vijf kilometer brede strook land onder water zetten, van Muiden tot aan de Biesbosch. Een laagje water van veertig centimeter was genoeg om de vijand op afstand te houden: te laag om te bevaren, te hoog om doorheen te waden. Vanuit forten bewaakten soldaten cruciale plekken als (spoor)wegen en sluisen. De waterlinie is nooit gebruikt, maar had wel een afschrikwekkende werking. Nu heeft de linie grote waarde als cultureel erfgoed.

Kromme Rijn in de waterlinie

Rond 1870 kreeg de Kromme Rijn een belangrijke rol in de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Voorheen duurde het bijna een maand om het gebied rond Utrecht onder water te zetten (ook wel 'inunderen' genoemd). Dat moest sneller. Daarom werd de rivier verbreed en gekanaliseerd: bochten werden afgesneden zodat het water sneller kon stromen. Bovendien kwamen er stuwen en sluizen bij Werkhoven, Cothen en Wijk bij Duurstede. Dat scheelde aanzienlijk: voortaan kostte het onder water zetten van de inundatievelden nog maar vier tot twaalf dagen.

Forten

Wie het Kromme Rijnpad volgt, komt diverse restanten van de waterlinie tegen. Eerst passeer je Fort Lunet I. Met de andere drie Lunetten beschermde dit fort de Houtense Vlakte, die te hoog lag om te inunderen. Nu fungeren de Lunetten als kinderopvang, educatief centrum en zorgfort met restaurant en landgoedwinkel. Als je bij Amelisweerd de Kromme Rijn oversteekt, bereik je Fort bij Rijnauwen, het grootste natuurfort van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tegenwoordig leven er dassen, reeën, ijsvogels en bijzondere planten. In het zuidelijker gelegen Fort bij Vechten, iets van de route af, is het Waterliniemuseum gehuisvest. Maak een virtuele parachutesprong, zet zelf een stuk land onder water en je zult de werking van de waterlinie beter begrijpen.

UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies zijn de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie samen. Beide linies zijn uniek in de wereld. Dankzij de UNESCO status blijven ze behouden voor volgende generaties.

**HOLLANDSE
WATERLINIES**
UNESCO WERELDERFGOED

Fort bij Rijnauwen

Meer informatie vind je op: www.nieuwehollandsewaterlinie.nl

Etappe 2 Fort Rijnauwen – Kasteel Beverweerd

Afstand 8,7 km
Knooppunten 37 – 42 – 45 – 47 – 48 – 49 – 51 –
76 – 75 – 81 – 84 – 85.

Legenda

- Kromme Rijnpad
- Korte wandelroute
- Wandelroutenetwerk
- 87 Wandelknooppunt
- 📍 Kijkpunt
- 🏰 Fort
- 🌳 Bos/Park
- 🏠 Horeca
- 🏰 Kasteel
- ⚙️ Molen
- 🏛️ Monument
- 🏛️ Museum
- 🏠 Overnachting
- 🏞️ Recreatiegebied
- 🏰 Toren
- 🚧 Veerpont
- 🌊 Zee/water
- 🚶 Toeristisch Overstap Punt
- P Parkeren

0 0,5 1 km
1:35.000

8 Bunnik

De sierlijke brug, vroeger fungerend als tolbrug, nodigt uit om Bunnik te verkennen. Het brinkdorp ontstond rond de 8e eeuw op een oeverwal van de Kromme Rijn. Vanaf de brug leidt de Dorpsstraat naar het voormalige raadhuis in neorenaissancestijl (1897). Erachter staat de 12e-eeuwse Romaanse toren van de Oude Dorpskerk. Ertegenover ligt de voormalige smederij, tegenwoordig in gebruik als Café-Restaurant 't Wapen van Bunnik.

Bunnik met de Oude Dorpskerk

9 Gemaal Kouwenhoven

Waar de Kromme Rijn de Sportlaan kruist, bevindt zich een aanvoergemaal van Waterschap HDSR. Het gemaal pompt water uit de rivier het achterliggende gebied in, maximaal 8 kubieke meter in 1 minuut. Zo kan het peil in het agrarische gebied op niveau worden gehouden. Uiteindelijk stroomt het water via de Hakswetering, een stroompje tussen de Kromme Rijn en Zeist, terug in de Kromme Rijn.

10 Limietpalen

Heb je ze al gezien? Kleine hardstenen paaltjes langs het jaagpad, met daarop een 'O' (van Oorlog) en een nummer. Rond 1875 stonden er zo'n 350 palen langs de Kromme Rijn. Ze markeerden de grens van het gebied dat het ministerie van Oorlog had aangewezen. In de loop der tijd zijn verdwenen ze aan het zicht, soms zie je ze nog in de waterkant. Bij de aanleg van de natuurvriendelijke oevers tussen Odijk en Werkhoven verplaatste Waterschap HDSR er achttien naar de kant van het hek langs het jaagpad.

Limietpaaltje

Bunnikse Lus Afstand 7,4 km

Knooppunten 41-37-23-17-11-75-89-37-42-45-41.

Vanaf station Bunnik loop je via de dorpsrand naar de Kromme Rijn. Sta even stil bij de sloot waar je langsloopt; deze zogeheten tankgracht herinnert aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie (zie pag. 12). Ook het imposante Fort bij Rijnhuizen, aan de overzijde van de rivier, is onderdeel van de Waterlinie. Een hapje of drankje in 't Wapen van Bunnik maakt de wandeling gegarandeerd tot een succes.

Wandel je graag van station naar station? Ook dat kan langs de Kromme Rijn. Tussen de stations Utrecht Vaartsche Rijn, Utrecht Lunetten en Bunnik kun je diverse varianten van het Kromme Rijnpad lopen. Met de knooppunten op de kaartjes kun je je eigen stationswandeling uitzetten. **Routesuggestie: Station Utrecht Vaartsche Rijn-82-79-40-42-81-73-23-37-42-45-41-Station Bunnik (9,8 km).** Volg je liever het Kromme Rijnpad, dan is het natuurlijk ook mogelijk om het pad op verschillende plekken af te breken en de bus terug te nemen naar je startpunt.

Overnachten aan het Kromme Rijnpad

Bunnik

StayOkay, Rhijnauwenselaan 14
Postillion Hotel, Baan van Fectio 1
Buitengoed de Boomgaard, Paralelweg 9

Horeca aan het Kromme Rijnpad

Bunnik

Vroeg, Achterdijk 1
De Veldkeuken, Koningslaan 11
Theehuis Rhijnauwen, Rhijnauwenselaan 16
't Wapen van Bunnik, Dorpsstraat 9

Odijk

Wapen van Odijk, De Meent 53

Zie voor meer informatie: www.vvfkrommerijnstreek.nl

ROMEINSE LIMES

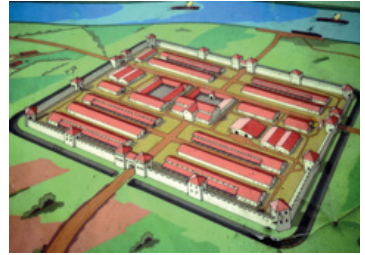

Ben je benieuwd hoe de Romeinen vroeger woonden en werkten? Verlaat dan voorbij Oud Amelisweerd het Kromme Rijnpad. Slechts één kilometer verderop ligt Fort bij Vechten, waar niet alleen de geschiedenis van de Nieuwe Hollandse Waterlinie herleeft, maar ook die van de Romeinen. Ga op zoek naar Romeinse sporen bij Castellum Fectio, bewonder de wachttorenen en bezoek de tentoonstelling over de Romeinse Limes.

Aan het begin van onze jaartelling trokken de Romeinen naar het huidige Nederland. Ze wilden de noordelijker gelegen regio, waar de Germanen destijds verbleven, veroveren. Maar dat mislukte, ze bleven steken bij de Rijn. De rivier, die nu bestaat uit de Oude Rijn, Leidse Rijn, Kromme Rijn en Nederrijn, vormde de noordgrens van het Romeinse Rijk. Die strekte zich uit van Engeland tot aan de Zwarte Zee en was zo'n 5000 kilometer lang. Het Nederlandse deel van deze grens heet samen met een stukje in Duitsland de Neder-Germaanse Limes, naar de Romeinse provincie die destijds begrensd werd: Germania Inferior. De Neder-Germaanse Limes staat sinds de zomer van 2021 op de UNESCO Werelderfgoedlijst.

Castellum Fectio

Om de grens te bewaken, bouwden de Romeinen een reeks van forten. Drie stonden er langs de Kromme Rijn: 'Trajectum' in Utrecht, 'Fectio' in Vechten – niet te verwarren met het 19de-eeuwse Fort bij Vechten – en 'Levefanum' in Wijk bij Duurstede. Castellum Fectio lag op een strategisch belangrijke plek, vlak bij de splitsing van de Rijn met de Vecht. Om de herinnering aan de Romeinen levend te houden, is ten westen van Fort bij Vechten een visualisatie gemaakt van de contouren van Fectio. In het beton zijn Romeinse vondsten verwerkt. Het fort, ook wel castellum genoemd, was een van de oudste en grootste Romeinse forten van ons land. De toegang is gratis.

Castellum Fectio

Wachttore

Als je toch in de buurt bent, loop dan ook even naar de Romeinse wachttore. Helaas is de houten toren niet te beklimmen, maar je kunt hem wel bekijken. Hij ligt precies tussen Castellum Fectio en Fort bij Vechten in, aan de Marsdijk. Je kijkt overigens naar een (verouderde) reconstructie, op een plek waar nooit een wachttore heeft gestaan. De wachttorens lagen verder van de forten af, op regelmatige afstand langs de weg. De Romeinen konden vanuit die torens de grens bewaken en de Germanen goed in het oog houden.

Romeinse wachttore

Tentoonstelling

In het nabijgelegen Waterliniemuseum kun je een permanente tentoonstelling bezoeken over de Romeinen. Aan de hand van voorwerpen, een film en een interactieve presentatie kom je meer te weten over hun dagelijkse leven. Wie het Waterliniemuseum bezoekt, heeft gratis toegang tot de tentoonstelling. Je kunt je laten rondleiden of via een audio tour Castellum Fectio ontdekken.

**UNESCO
WERELDERFgoed**

Voor meer informatie: www.romeinen.nl

- Legenda**
- Kromme Rijnpad
  - Korte wandelroute
  - Wandelroutenetwerk
  - 87 Wandelknooppunt
  - 🏰 Kijkpunt
  - 🏰 Fort
  - 🌳 Bos/Park
  - 🍷 Horeca
  - 🏰 Kerk
  - 🏰 Kasteel
  - 🏰 Molen
  - 🏰 Monument
  - 🏰 Museum
  - 🏠 Overnachting
  - 🏠 Recreatiegebied
  - 🏠 Toren
  - 🚢 Veerpont
  - 🌊 Zwemwater
  - 🚏 Toeristisch Overstap Punt
  - P Parkeren

0 0,5 1 km
1:35.000

Etappe 3
Kasteel Beverweerd –
Cothen
 Afstand 7,3 km
 Knooppunten 85 – 55 –
 57 – 61 – 59 – 64 – 72 –
 70 – 26 – 25 – 17 – 15.

Pad langs Beverweerd

kan drassig zijn

Dode rivierarm bij Werkhoven

Molen Rijn en Weert

Iets van de route af, aan de rand van Werkhoven, pronkt Molen Rijn en Weert. Eind 14e eeuw stond de molen bij Kasteel Beverweerd, maar in 1882 werd hij afgebroken en herbouwd op de huidige plek. Toen windmolens uit de gratie raakten, werden de kap en de wieken verwijderd. Sinds 1994 draait en maalt Molen Rijn en Weert weer als vanouds. Bezoekers zijn welkom.

www.korenmolen-werkhoven.nl

Molen Rijn en Weert

Sluisje Werkhoven

Vlak voor de brug over de rivier ligt een schutsluisje met stuw. De sluis is aangelegd rond 1870, toen de Kromme Rijn onderdeel werd van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Met behulp van sluisen kon het land tijdens oorlogsdreiging extra snel onder water worden gezet. De stuw naast de sluis houdt het waterpeil tussen Cothen en Werkhoven op orde. Het peilverschil bedraagt 1,10 meter.

Sluisje bij Werkhoven

Bron: Avista op Flickr

13 **Watertoren Werkhoven**

Hoog steekt hij boven het landschap uit: de watertoren uit 1936. Hij wordt privé bewoond, maar is in het weekend geopend voor publiek (mei t/m sept.). Benieuwd wat er te doen is? Via knooppunt 70-74-21 (1 km) bereik je de ingang. Beklim de toren onder leiding van de eigenaar en strijk neer op het terras voor een hapje of drankje. www.watertorenwerkhoven.nl

14 **Dode rivierarm**

Even voorbij knooppunt 70 steek je een dode rivierarm over. Op de kaart is de grote bocht in de rivier goed te zien. De lus werd in 1870 afgesneden tijdens de kanalisatie van de rivier (zie ook pag. 13). Zo kon het water sneller naar het lager gelegen land stromen om het te inunderen. De rivierarm draagt de toepasselijke naam 'Oude Kromme Rijn'.

15 **Kaasboerderij De Ossenwaard**

Je moet er een klein stukje voor omlopen, maar dat is het zeker waard. Kaasboerderij De Ossenwaard bestaat uit een ambachtelijke kaasmakerij, een kaaswinkel en een museum dat laat zien hoe de bewoners van de boerderij vroeger woonden en werkten. De toegang is gratis, rondleidingen zijn op afspraak. www.de-ossenwaard.nl

Bron: Gebiedscoöperatie O-gem

Kasteel Beverweerd

Pad langs Beverweerd Afstand 5,8 km

Knooppunten 63-62-61-59-58-53-55-85-62-63.

Vanaf de Brink in Werkhoven – beschermd dorpsgezicht – ben je zó bij de Kromme Rijn. Bekijk het monumentale sluisje, onderdeel van de waterlinie. Wandel door weilanden, bosjes en langs de Langbroekerwetering naar Kasteel Beverweerd (privé bewoond). Een aangename, landelijke route.

Brink Werkhoven

KASTELEN EN LANDGOEDEREN

Foto: Ad Snelderswaard

Als liefhebber van kastelen en landgoederen ben je goed af met het Kromme Rijnpad; onderweg kom je er meerdere tegen. De één met ronde of vierkante toren, de ander met een gracht, toegangsbrug of fraai aangelegde tuin. Goed nieuws: in sommige kastelen kun je tegenwoordig trouwen, eten of slapen.

De meeste kastelen in de Kromme Rijnstreek zijn gebouwd in de 13e eeuw. Ze deden veelal dienst als adellijke woning, bestuurscentrum of militaire steunpunt. Aanvankelijk bestonden ze enkel uit versterkte torens, maar later zijn er ook woonvertrekken aangebouwd en weelderige tuinen aangelegd. Zo veranderden veel kastelen tijdens de 17e en 18e eeuw in romantische buitenverblijven.

Amelisweerd en Rhijnauwen

Zodra Utrecht-stad achter je ligt, bereik je de landgoederenzone van Nieuw Amelisweerd, Oud Amelisweerd en Rhijnauwen. Een duidelijke scheidslijn is er niet, de buitenplaatsen lopen in elkaar over. Vroeger was het domein veel uitgestrekter, maar door de aanleg van de A27 is een deel van het bos gekapt en prijsgegeven aan Rijkswaterstaat (1982). De landgoederen, eigendom van de gemeente Utrecht, doen dienst als populair recreatiegebied. Elk landgoed heeft een eigen buitenhuis. In Landhuis Oud Amelisweerd bevindt zich een Pop-up museum (oude en nieuwe kunst). Kasteel Rhijnauwen is in gebruik als Stayokay.

Wonen in een kasteel

Veel kastelen langs de Kromme Rijn, zoals Beverweerd, Hardenbroek, Weerdesteyn en Rhijnestein, worden particulier bewoond. Beverweerd (Werkhoven) dankt zijn naam aan de bevers die er vroeger rondzwommen en -knaagden. De oudst bekende bewoner is ridder Zweder van Zuylen. Rond de 17e en 18e eeuw was de familie van Nassau trotse eigenaar. Sinds 2006 woont en werkt schilder en kunstvervalser Geert Jan Janssen er. Plannen om het kasteel te verbouwen tot appartementencomplex voor ouderen, zijn (nog) niet van de grond gekomen. Kasteel Rhijnestein (Cothen) werd in de 14e eeuw bewoond door de spraakmakende ridder Jan van Rhijnestein. Hij plunderde er flink op los, totdat de burggraaf van Utrecht hem een halt toeriep en het kasteel met zijn leger aanviel. Nu is Rhijnestein een idyllische plek, de route komt erlangs.

Kasteel Rhijnestein

Publiek toegankelijk

Er zijn ook kastelen in het Kromme Rijngebied die wél hun deuren hebben geopend voor publiek. Zo kun je trouwen of vergaderen in Cammingha (Bunnik) en in Duurstede (Wijk bij Duurstede). Sterkenburg (voorbij Werkhoven, iets van de route af) fungeert ook als Bed & Breakfast. Wie overnacht in dit middeleeuwse kasteel voelt zich voor even een echte kasteelheer of -vrouw. Dat wil toch iedereen?

Meer informatie over kastelen: www.vvkkrommerijnstreek.nl/kastelen

Legenda

- Kromme Rijnpad
- Korte wandelroute
- Wandelroutenetwerk
- Wandelknooppunt
- 📍 Kijkpunt
- 🏰 Fort
- 🌳 Bos/Park
- 🍷 Horeca
- 🏛️ Kerk
- 🏰 Kasteel
- 🏰 Molen
- 🏛️ Monument
- 🏛️ Museum
- 🏠 Overnachting
- 🏖️ Recreatiegebied
- 🏰 Toren
- 🚶 Veerpont
- 🌊 Zwemwater
- 🚏 Toeristisch Overstap Punt
- 🅑🅓 Parkeren

Etappe 4
Cothen –
Wijk bij Duurstede
Afstand 6,1 km
Knooppunten 15 – 14 –
11 – 89 – 41 – 51 – 52 –
82 – 86 – 10.

Highlights van Wijk

Inundatiesluis Wijk bij Duurstede

16

Sluisje Cothen

Naast de woning op Kerkweg 22 voert een grindpad naar het inundatiesluisje van Cothen uit 1870. Het bord 'verboden toegang' aan het begin van de oprit geldt niet voor wandelaars van het Kromme Rijnpad. Het Waterschap HDSR heeft er in 2007 een vispassage naast de stuw aangelegd en de sluis fraai gerestaureerd.

Sluisje Cothen

17

Molen Oog in 't Zeil

De korenmolen aan het Molenplein hoort onlosmakelijk bij Cothen. De eerste molen op deze plek werd in 1869 door brand verwoest. In hetzelfde jaar nog werd de molen herbouwd. In 1985 ging de molen weer in vlammen op, maar twee jaar later maalde hij alweer tarwe tot meel. Oog in 't Zeil is geopend voor publiek.

www.oog-int-zeil.nl

Molen Oog in 't Zeil

18 **Brinkdorp Cothen**

Op de Brink in Cothen, aangewezen als beschermd dorpsgezicht, waan je je in vroeger tijden. Oorspronkelijk fungeerde de Brink als verzamelplaats voor vee; later kreeg het de functie van centraal dorpsplein. Cothen is een typisch Kromme Rijndorp. Net als Werkhoven, Odijk en Bunnik ligt het op een stroomrug van de Kromme Rijn. De landbouwgronden lagen naast het dorp.

De Brink in Cothen

19 **Vikinghof**

Waar vroeger een zwembad lag, bevindt zich nu een door het Utrechts Landschap getransformeerd klein en afwisselend natuurgebied. Het wandelpad over het terrein komt langs graslanden, poeltjes, moeras, bos en natuurvriendelijke oevers. De Vikinghof is een belangrijke schakel in de ecologische verbindingszone langs de Kromme Rijn.

Vikinghof

20 **Stuw Melkwegwetering**

In de wetering ligt, nabij de Landscheidingsweg, een op afstand bedienbare stuw. Meestal is deze stuw gestreken. In droge tijden en als het peil op de Kromme Rijn te laag wordt, wordt de stuw ingezet om het water van het Langbroekerweteringgebied langer vast te houden. Door middel van een te plaatsen pomp bij de stuw wordt de Langbroekerwetering dan van water voorzien.

21 **Bloemenweide Noorderwaard**

Vorbij de brug over de Kromme Rijn (Langbroekseweg) passeer je een bloemenweide waar het 's zomers gonst van zoemende bijen en fladderende vlinders. Het vrolijk gekleurde parkje in de woonwijk Noorderwaard (Wijk bij Duurstede) draagt bij aan de biodiversiteit omdat het vogels, insecten en vlinders aantrekt. En last but not least: omwonenden en wandelaars worden er vrolijk van.

De Wijkse haven

22 Inundatiesluis Wijk bij Duurstede

Tussen de (Korte) Singel en de Rijndijk ligt een grote inundatiesluis, aangelegd in 1870 als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Via de sluis kon water uit de Nederrijn via de Kromme Rijn naar de inundatievelden ten oosten van Utrecht worden gevoerd. Tegenwoordig wordt de sluis gebruikt voor de aanvoer van vers water voor Utrecht-stad en de Vecht.

23 Weg langs de Rijn

Vroeger stroomde de Kromme Rijn dwars door het huidige Wijk bij Duurstede. De stad was toen veel kleiner; alle bebouwing lag op de linkeroever. Toen in de 14de eeuw uitbreiding volgde naar de rechteroever, kreeg Wijk grachten en wallen. Het deel van de Kromme Rijn dat binnen de stadsmuren lag, werd gedempt. Tot op de dag van vandaag stroomt de Kromme Rijn daarom door de grachten, buiten de omwalling. De naam 'Weg Langs de Rijn' verwijst naar de oude loop van de rivier.

Foto: Ad Sneldewaard

Rondje Kersenpracht

Afstand 8,1 km

Knooppunten 11-14-55-86-87-88-46-41-89.

Vanaf de TOP volg je de Kromme Rijn stroomafwaarts naar Cothen.

Bekijk de molen, de oude hoogstamboomgaard en het fraaie Kasteel Rhijnestein. Via het afwisselende Vikinghofterrein met poeltjes en graslanden keer je weer terug. Tip: bezoek het Kersenmuseum, vlak bij de start; leuk en leerzaam.

TOP kersenpracht

Highlights van Wijk

Afstand 8,3 km

Knooppunten 10-73-60-72-50-54-55-59-62-63-64-68-74-75-76-82-86-10.

Vanaf de Stadshaven kun je lekker uitwaaien langs de Lek en het Amsterdam-Rijnkanaal. Via groenstroken bereik je Kasteel Duurstede. Slenter door de oude binnenstad met Markt, Grote Kerk en Peperstraat met winkels en galeries. Daarna volgt de molen, walmuur en Waterpoort. Een aaneenschakeling van highlights!

Walmuur Wijk bij Duurstede

Overnachten aan het Kromme Rijnpad

Wijk bij Duurstede

Hotel Brasserie Florian, Markt 2

Bij OTTO, Zandweg 8

Horeca aan het Kromme Rijnpad

Cothen

Eetcafé het Molentje, Dorpsstraat 53

De Jonge Graaf, Graaf van Lynden van Sandenburgweg 2

Landwinkel de Kersenhut, Groenewoudseweg 18

Het Oude Raedthuys, Dorpsstraat 21

Wijk bij Duurstede

Restaurant de Engel, Markt 26

Het Pakhuis, Maleborduurstraat 7

De Veldpoort Eten en Drinken, Veldpoortstraat 21

Zie voor meer informatie: www.vvfkrommerijnstreek.nl

KERSEN- EN FRUITTEELT

Kersen, appels en peren: de Kromme Rijnstreek heeft het allemaal. In het voorjaar geven de bloeiende bloesems kleur aan het landschap. Begin zomer draait alles om de kersen. Daarna is het overige fruit aan de beurt. Vers van het land, dat smaakt toch het lekkerst?!

Wist je dat we de boomgaarden in de Kromme Rijnstreek te danken hebben aan de Romeinen? Tweeduizend jaar geleden plantten ze hun fruitbomen op de vruchtbare gronden langs de rivier. Dat bleek een succes; ze waren de eersten in de regio die op grote schaal fruit verkochten. Na hun vertrek stagneerde de fruitteelt. Maar in de 17e eeuw verhandelden de fruittelers hun kersen, appels en peren weer naar de rest van Nederland en zelfs daarbuiten. Het transport vond plaats over de rivier, in een speciaal daarvoor ontwikkelde trekschuit: de Krommerijnder.

Hoogstam of laagstam

Vroeger bestond een boomgaard uit hoogstambomen. De naam zegt het al: het fruit zat hoog aan de stam. Tegenwoordig zie je vooral laag-

stamfruit: fruitbomen die bewust laag worden gehouden. Zo kan het fruit makkelijker worden geplukt; dat is efficiënter en bespaart loonkosten. In de Kromme Rijnstreek bestaan nog een paar hoogstamboomgaarden, die inmiddels als 'agrarisch erfgoed' worden gekoesterd. In Cothen staat aan de Dorpsstraat een prachtige dorpsboomgaard met hoogstambomen.

Lente

Het fruitseizoen begint in de lente, als de boomgaarden in bloei staan. Een heerlijke tijd om wandelend, fietsend of varend de bloesems te bewonderen. Kersenvormen staan ongeveer twee weken in bloei, meestal in april. Kort daarna volgen de appel- en perenvormen. Die bloeien, afhankelijk van het weer, vanaf eind april of begin mei.

Zomer

In juni en juli is het kersentijd, acht weken lang. Overal in de Kromme Rijnstreek kun je kersen proeven en kopen: in een landwinkel of bij een van de vele stalletjes. Bovendien zijn er diverse evenementen, zoals het Kersenfestival, NK Kersenpitspugen, Kersenpop en nog veel meer.

Nazomer

Vanaf eind augustus worden de pruimen, appels en peren geoogst. Ook dan kun je terecht bij een boerderij, landwinkel of fruitstalletje langs de weg. En tijdens de Fruitplukdagen kun je zelf fruit plukken. Eind september is het meeste fruit geoogst.

KERSENMUSEUM

Meer weten over hoe de kersen vroeger werden geteeld? Bezoek dan het Kersenmuseum in Cothen. Je kunt er een veilingsspel spelen, alles te weten komen over de geschiedenis en de verschillende rassen. Op het fruitteeltbedrijf van de familie Vernooij is ook een landwinkel en een 'Schenkerij'.

Meer informatie: www.vvfkrommerijnstreek.nl/kersen

WIJK BIJ DUURSTEDE

Foto: Ad Snelderswaard

Het Kromme Rijnpad eindigt voor de meeste wandelaars in Wijk bij Duurstede. Een kleine stad met een grote geschiedenis. Keer niet meteen huiswaarts, maar verken de knusse binnenstad met kasteel Duurstede, Grote Kerk en molen. Bezoek de winkels, restaurants of galleries. Wedden dat je tijd tekort komt?

Eerst even een lesje geschiedenis. Rond het jaar 700 was Wijk bij Duurstede een van de voornaamste handelscentra van Europa. Dorestad, zoals de plaats toen heette, profiteerde namelijk van de gunstige ligging aan twee rivieren: de Rijn en de Lek. Twee eeuwen later kwam er een einde aan de bloeitijd, waarschijnlijk door plunderingen en aanvallen van de Vikingen. Alleen het kleine agrarische plaatsje Wijk bleef overeind. Hoe de stad haar huidige naam kreeg? In 1270 verrees op de plek van Dorestad een adellijke woontoren, 'Duurstede' genaamd. De nederzetting

‘Wijk’ sloot zich aan bij de toren, samen vormden ze ‘Wijk bij Duurstede’.

Kasteel Duurstede

Halverwege de 15e eeuw vestigden de Utrechtse bisschoppen zich in de woontoren en bouwden het uit tot een groot, indrukwekkend kasteel. Maar toen ze in 1580 vertrokken, raakte het kasteel al snel in verval. Gelukkig herstelde de nieuwe eigenaar – de gemeente – het tot ruïne vervallen kasteel in oude glorie. Nu is het een sprookjesachtige locatie met slotgracht, ophaalbrug en stadspark in Engelse landschapsstijl. Je kunt de twee torens, middeleeuwse zalen en binnenplaats alleen bezoeken op afspraak met een gids. Daarnaast is het kasteel te huur voor evenementen en (trouw)feesten.

Markt

Toen Wijk in 1300 stadsrechten kreeg, kwam de kerk buiten de stadsmuren te staan. Daarom verrees in 1365 een nieuwe kerk in het hart van de stad, aan de Markt. Halverwege de 15e eeuw bouwde de machtige bisschop David van Bourgondië de kerk uit tot een driebeukige kruiskerk. Nog altijd is de Grote Kerk een van de belangrijkste rijksmonumenten in de binnenstad. Als je toch op de Markt bent, bewonder dan ook het 17e-eeuwse Stadhuis. Tegenwoordig is de VVV er gehuisvest (nr. 24). En in 2023 ook Museum Dorestad.

DE MOLEN

Molen Rijn en Lek is een bijzondere molen. Het is de enige molen in ons land die gebouwd is op een middeleeuwse stadspoort, de Leuterpoort. De ronde stellingmolen uit 1659 vermaalde eikenschors ten behoeve van leerlooierijen. Later deed de molen, tot op de dag van vandaag, dienst als korenmolen. Op zaterdagmiddag kun je er meel kopen en de molen bezichtigen (Dijkstraat 29).

Meer weten over Wijk bij Duurstede?

www.vvvkrommerijnstreek.nl/wijk-bij-duurstede

WANDELROUTE KROMME RIJNPAD

Foto: Arthur Pils

Foto: Ad Snelderswaard

Kijk voor meer informatie over
de Kromme Rijnstreek op
www.vvkrommerijnstreek.nl

VV Kromme Rijnstreek
Markt 24, 3961 BC Wijk bij Duurstede
tel. 0343 575 995

*Het buiten
van Utrecht!*

Uitgave: VV Kromme Rijnstreek
Tekst: Sietske de Vet
Vormgeving: Hans van Bruksvoort
Cartografie: Cartographics
M.m.v. Routebureau Utrecht
Oplage: 10.000/februari 2022